



EUROPESE COMMISSIE

Brussel, 15.06.2011
C(2011)3861 definitief

Betreft: **Staatssteun nr. N 323/2010 - Nederland**
 Amendement op N 577/2006 Catalogus Groenblauwe diensten

Excellentie,

De Commissie wenst Nederland mee te delen dat zij, na bestudering van de door uw autoriteiten verschaft informatie betreffende bovengenoemde steunmaatregel, heeft besloten geen bezwaar te maken tegen deze steunmaatregel aangezien deze verenigbaar is met het EG-verdrag.

Bij dit besluit heeft de Commissie zich gebaseerd op de volgende overwegingen:

1. Procedure

- (1) Bij elektronische kennisgeving van 19 juli 2010, die op dezelfde dag door de Commissie is geregistreerd, meldde de Nederlandse overheid in overeenstemming met artikel 108, lid 3, van het VWEU¹ een amendement aan op de steunmaatregel Catalogus Groenblauwe Diensten (N 577/2006).
- (2) Aanvullende informatie is gevraagd bij brieven van 16 september 2010 en 24 maart 2011. De Nederlandse overheid verschaftte die informatie bij brief van respectievelijk 2 februari 2011 en 26 april 2011, op dezelfde dag geregistreerd. Bovendien stuurde de Nederlandse overheid nog een brief op 4 maart 2011, die op dezelfde dag is geregistreerd, om een deel van de kennisgeving in te trekken.

¹ Met ingang van 1 december 2009 zijn artikel 87 en 88 van het EG-verdrag respectievelijk artikel 107 en 108 van het VWEU geworden. De bepalingen van de artikelen in beide verdragen zijn in hoofdzaak dezelfde. Voor dit besluit moeten verwijzingen naar artikelen 107 en 108 van het VWEU waar nodig worden opgevat als verwijzingen naar respectievelijk artikel 87 en 88 van het EG-verdrag.

Zijne Excellentie de Heer Uri ROSENTHAL
Minister van Buitenlandse Zaken
Bezuidenhoutseweg 67
Postbus 20061
NL - 2500 EB Den Haag

2. Beschrijving

2.1 Titel

- (3) Amendement op N 577/2006 Catalogus Groenblauwe Diensten

2.2 Begunstigden

- (4) De regeling is van toepassing op landbouwers en landeigenaren die hun werkzaamheden (deels) uitvoeren buiten het werkingsgebied van de Ecologische Hoofdstructuur, een netwerk van natuurgebieden. Het aantal begunstigden wordt geschat op meer dan 1000.

2.3 Begroting

- (5) De jaarlijkse begroting bedraagt 120 miljoen euro en de totale begroting bedraagt 840 miljoen euro.

2.4 Steunintensiteit

- (6) Variabel met een maximale steun van 100%

2.5 Rechtsgrond

- (7) De kaderwet op subsidies van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de provinciale wetgeving, de gemeentelijke wetgeving en de wet op de waterschappen.

2.6 Duur

- (8) Vanaf de datum van goedkeuring door de Commissie tot 1 januari 2018.

2.7 Maatregelen

Achtergrond

- (9) Om voor landbouw gebruikt natuurlijk landschap met grote cultuur- en milieuwaarde toegankelijk te maken, hebben de Nederlandse autoriteiten een catalogus van zogeheten groene en blauwe diensten opgesteld, waarin maatregelen zijn opgenomen die beogen de milieuvorwaarden te verbeteren en een toegankelijk landschap van grote culturele waarde te bevorderen.

- (10) Op 19 februari 2007 keurde de Commissie de Catalogus Groenblauwe Diensten goed bij Besluit N 577/2006 in het kader van de voormalige richtsnoeren voor staatssteun in de landbouwsector². De bovengenoemde maatregelen zijn wijzigingen van deze steunregeling en spelen in op een bijwerking van de Catalogus overeenkomstig de geldende Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector 2007 – 2013³. De ratio van de catalogus, de inhoud van de maatregelen en het betaalsysteem zijn ongewijzigd gebleven.
- (11) De Catalogus Groenblauwe Diensten (hierna: de Catalogus) betreft landbouwgrond die niet behoort tot de zogeheten Ecologische Hoofdstructuur⁴. Het document doet dienst als een gereedschapskoffer waaruit overheden hun maatregelen kunnen kiezen en uitvoeren zonder dat zij de Commissie in kennis hoeven te stellen van iedere maatregel afzonderlijk. De Nederlandse overheden garanderen dat ieder beheersniveau in Nederland dat gebruik maakt van de maatregelen uit de catalogus zich zal houden aan de in de catalogus aangegeven voorwaarden en maximale vergoedingen. De maatregelen worden toegepast en uitgevoerd door de landbouwers, landschapsbeheerders en de landeigenaren, die steun ontvangen voor hun arbeid en hun kosten.

Opbouw van de catalogus

- (12) De Catalogus beschrijft vijf onderwerpen (natuur op landbouwgrond, landschap, cultuurgeschiedenis, natuur en opleiding) die de nagestreefde milieu- en/of landschapsdoelstellingen aangeven. Elk onderwerp is verdeeld in clusters, bijvoorbeeld akkers, weiden voor (weide)vogels, cultuurhistorische gebouwen, waarin de werkzaamheden voor aanleg en beheer uiteen worden gezet evenals de gebruiksvoorwaarden om de doelstellingen te bereiken. Afhankelijk van de functie van het land, dat wil zeggen landbouw (bouwland) of natuur (land dat niet meer wordt bebouwd), kunnen de overheden hun maatregelen kiezen en samenstellen die verder gaan dan de baseline en voldoen aan de eisen voor een goede landbouw- en milieuoedings (GLMC). Ook wordt verwezen naar de lijsten met de maximumbedragen voor terugbetaling gebaseerd op de marktprijs. De maatregelen worden uitgevoerd door de landbouwers, de landeigenaren of per openbare inschrijving. Betrokkenen ontvangen de subsidies rechtstreeks.

² PB C 28 van 1.2.2000, blz. 2.

³ PB C 316 van 27.12.2006, blz. 1.

⁴ Door heel Nederland is een netwerk van natuurgebieden aangelegd dat de Ecologische Hoofdstructuur wordt genoemd. Onlangs heeft Nederland maatregelen aangekondigd voor steun betreffende het beheer van natuur en landschap voor de Ecologische Hoofdstructuur (zie N 545/2009 en N 376/2010).

Voorbeeld van het cluster “Akkers”

| | |
|---|--|
| <p>Doelstelling: Het aanpassen van de vruchtwisseling op bouwland (minimaal 0,5 ha) zodat de doelstellingen ten aanzien van flora en/of fauna worden verwezenlijkt.</p> <p>Aanleg: Op het bouwland wordt (periodiek) een vervangend gewas geteeld. Afhankelijk van de doelstelling betreft het graan (niet zijnde maïs), grassen of kruiden.</p> | |
| <p>Landbouw (bouwland waarin enkele milieuelementen een rol spelen)</p> | <p>Natuur (land dat niet meer wordt bebouwd en aan de natuur is teruggegeven)</p> |
| <p>Grond De vergoeding voor de inzet van grond is voor de hoofdfunctie/ bestemming: § Vergoeding op basis van opbrengstderving gerelateerd aan de van toepassing zijnde gebruiksbepaling. Afhankelijk van de doelstellingen voor het grasland kan één van de volgende gebruiksbepalingen worden opgelegd: o “Verschraling” o “Uit primaire landbouwkundige productie”. In bijlage G en M zijn deze gebruiksbepalingen (bijvoorbeeld seizoenen) inzichtelijk gemaakt en wordt aangegeven welke maximumvergoedingen voor opbrengstderving en waardedaling dan toelaatbaar worden geacht.</p> | <p>Grond De vergoeding voor de inzet van grond is voor de hoofdfunctie/ bestemming: § Vergoeding op basis van waardedaling. (zie bijlage N)</p> |
| <p>Onderhoud Voor zover benodigd voor het realiseren van de doelstelling, worden onderhoudswerkzaamheden vergoed. Zie bijlagen E en F voor de maximale vergoedingsbedragen § “Creëren van foerageergebied”: er is nog sprake van landbouwkundige productie. Dus worden voor wat betreft de landbouwkundige werkzaamheden (zie bijlage E) alleen die werkzaamheden vergoed die aanvullend zijn op de GLMC.</p> | <p>Onderhoud Alle werkzaamheden voor zover benodigd voor het realiseren van de doelstelling, worden vergoed. Zie bijlagen E en F. § Indien de grond de bestemming natuur heeft, dan worden alle werkzaamheden vergoed die benodigd zijn voor het realiseren van de doelstelling.</p> |
| <p>Materialen Vergoeding voor materialen alleen voor zover benodigd bij aanleg en onderhoud.</p> | <p>Materialen Vergoeding voor materialen alleen voor zover benodigd bij aanleg en onderhoud.</p> |
| <p>Cross compliance & GLMC Verwijzing naar bijlage B waar de baselines zijn gegroepeerd</p> | <p>Cross compliance & GLMC Niet van toepassing</p> |

- (13) In de praktijk is de Catalogus een online-gereedschapskoffer dat de overheden de weg wijst bij het kiezen van hun maatregelen en automatisch de relevante baselines, gebruiksvoorwaarden en maximale toelage per activiteit aangeeft. Voor Catalogus en dropdown-menu, volg de link: www.groenblauwediensten.nl.

Soort maatregelen

- (14) De maatregelen in de Catalogus worden verdeeld in drie categorieën die in aanmerking kunnen komen voor subsidie: landbouw- en milieuverbintenissen, bosbouw en technische ondersteuning.

Landbouw- en milieuverbintenissen

- (15) Verreweg de meeste maatregelen in de Catalogus A betreffen landbouw- en milieuverbintenissen. De Nederlandse overheden hebben verzekerd dat deze maatregelen niet verplicht zijn en dat landbouwers en landeigenaren vrijwillig kunnen deelnemen.
- (16) De Catalogus wil laten zien dat de verbintenissen verder gaan dan de betreffende beheerseisen (de baselines) en dat zij voldoen zowel aan de eisen voor een goede landbouw- en milieuconditie (GLMC) zoals vastgelegd in de artikelen 5 en 6 van, en de bijlagen II en III bij Verordening (EG) nr. 73/2009⁵ als aan de minimumeisen voor het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen en andere eisen ter zake die zijn vastgelegd in de nationale wetgeving en aangegeven in het programma. In bijlage A van de Catalogus zijn alle GLMC en alle baselines die vragen om verdergaande maatregelen aangegeven. Daarin staan ook de minimumeisen inzake het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. In bijlage B van de Catalogus zijn alle toepasselijke baselines per soort cluster, dat wil zeggen, akkers, vegetatie, landschap, enz. bijeengebracht.
- (17) De verbintenissen worden aangegaan voor een periode tussen vijf en zeven jaar en zijn in sommige gevallen blijvend, zoals het ontwikkelen van natuurterrein waar dat nodig en verantwoord is. In het algemeen zullen de betalingen aan de begunstigten de maximumbedragen genoemd in de bijlage bij Verordening (EG) nr. 1698/2005⁶ van de Raad niet overschrijden, zoals vereist bij artikel 39, lid 4, van dezelfde verordening. Dat betekent met name dat de maximumvergoedingen de volgende bedragen niet mogen overschrijden: 600 euro per hectare voor eenjarige gewassen, 900 euro per hectare voor gespecialiseerde meerjarige gewassen, 450 euro per hectare voor ander gebruik van het land en 200 euro per stuks vee voor het behoud van inheemse rassen die het gevaar lopen voor de gangbare landbouw verloren te gaan.
- (18) De Nederlandse overheden wijzen er evenwel op dat uitzonderingen mogelijk zijn waarbij de betalingen voornoemde maximumbedragen overschrijden, bijvoorbeeld bij grootschalige projecten voor het planten van bomen. De Nederlandse overheden hebben verzekerd dat in geval van een hoger bedrag, de steun slechts wordt

⁵ PB L 30 van 31.1.2009, blz. 16.

⁶ PB L 277 van 21.10.2005, blz. 1.

toegekend als kan worden aangetoond dat de maatregelen een significant positief effect hebben op het milieu en leiden tot een verandering van de landbouwpraktijk. Dat moet worden aangetoond met bewijzen en argumenten. Voor een transparant beeld geeft de Catalogus vervolgens een gedetailleerd overzicht van de kostenbestanddelen die op de marktprijzen zijn gebaseerd.

- (19) Steun voor de kosten van niet-productieve investeringen bedraagt maximaal 100% van de in aanmerking komende kosten. De Nederlandse overheden verzekeren dat dergelijke investeringen niet zullen leiden tot een netto stijging van de waarde of rentabiliteit van het landbouwbedrijf.
- (20) De Nederlandse overheden verzekeren dat de maatregelen, in geval van verbintenissen voor extensieve veehouderij of een alternatieve manier van veehouden, in overeenstemming zullen zijn met de vereisten van artikel 27, leden 2 en 4, van Verordening (EG) nr. 1974/2006⁷. Een cluster ('Beweidings met zeldzame inheemse huisdierrassen') beoogt het fokken en het behoud van inheemse huisdierrassen, dat wil zeggen schapen en runderen. Er wordt een vergoeding gegeven voor inkomstenderving in vergelijking met het fokken van gangbaar vee. Het maximumbedrag van 200 euro per stuks vee voor het behoud van inheemse rassen die het gevaar lopen voor de gangbare landbouw verloren te gaan, zal hierbij gerespecteerd worden. Ieder overschot wordt gerechtvaardigd met een significant positief effect op het milieu en een verandering van de landbouwpraktijk. Investeringen worden niet vergoed.

Bosbouwmaatregelen

- (21) De Catalogus vermeldt ook bosbouwmaatregelen met een vergoeding van maximaal 100%. Er zijn twee clusters aan deze maatregelen gewijd. Het eerste cluster (Productiebos) beoogt de instandhouding en verbetering van snelgroeiend bos met loof- en naaldboomsoorten teneinde bij te dragen aan het behoud en herstel van de ecologische, beschermende en recreatieve functie van bossen en biodiversiteit. Het beboste terrein dient niet langer als landbouwgrond en heeft een minimale oppervlakte van 5 hectare. Het tweede cluster (Natuurbos) beoogt het herstel en de omvorming van bossen zodat een gezond ecosysteem voor bossen kan worden gecreëerd of gehandhaafd. Het bos moet uit een of meer inheemse boomsoorten bestaan.
- (22) De werkzaamheden die vergoed worden betreffen het onderhoud: planten, snoeien, uitdunnen en rooien van bomen; voorkomen, uitroeien en behandelen van boomziekten, plagen en door plagen veroorzaakte schade, aanleggen, verbeteren en onderhouden van boswegen voor recreatief gebruik.
- (23) De Nederlandse overheden verzekeren dat de maatregelen alleen gelden voor levende bomen en de natuurlijke omgeving waar zij in bossen en andere beboste gebieden voorkomen. Bovendien gelden de maatregelen niet voor de op bos gebaseerde industrie en evenmin voor het vervoer van hout of voor de verwerking van hout of andere bosrijdommen tot producten of tot energiebronnen.

⁷ PB L 368 van 23.12.2006, blz. 15.

- (24) Vergoedingen worden uitgekeerd voor het onderhoud en de waardedaling van natuurterrein die voortvloeien uit de toepassing van de agromilieu- en bosmaatregelen. De steun is per activiteit berekend aan de hand van de marktwaarde en mag de maximale staatssteun van 100% niet overschrijden. Alle inkomsten uit bijproducten, bijvoorbeeld hakhout, worden op de vergoeding in mindering gebracht.

Technische ondersteuning

- (25) Ook technische ondersteuning is in de Catalogus opgenomen en bevat de clusters educatie en professionalisering. De werkzaamheden betreffen voorlichting aan de deelnemers (landbouwers) over landbouw- en milieumaatregelen, uitvoering en ontwikkeling. Tevens worden deelnemers aangemoedigd hun kennis over te brengen aan particulieren en andere burgers door deel te nemen aan informatieseminars en educatieve activiteiten op scholen.
- (26) De dekking van educatie- en opleidingskosten worden individueel bekeken en de vergoeding kan oplopen tot maximaal 100%. Bij inschrijving zijn de regels in Richtlijn 2004/18/EG betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, levering en diensten⁸ van toepassing. De kosten voor organisatie (27.50 euro per uur), voor opleiding, en voor onderwijs (27.50 euro per uur) worden in aanmerking genomen. De steun wordt uitgekeerd in natura door middel van gesubsidieerde diensten en kent geen directe overmaking van geld aan de producenten.
- (27) De steun is beschikbaar voor al degenen die in het betrokken gebied op grond van objectief bepaalde voorwaarden daarvoor in aanmerking komen. Indien de betrokken dienst wordt verricht door producentengroeperingen of landbouwcoöperaties, mag het lidmaatschap van dergelijke organisaties geen voorwaarde zijn om toegang tot dergelijke diensten te krijgen. Eventuele bijdragen in de administratieve kosten dienen beperkt te blijven tot de kosten van de dienstverlening.

Betalingsstelsel

- (28) Naast de hierboven beschreven maatregelen wordt ook het stelsel om deze maatregelen te vergoeden, aangegeven. In de Catalogus wordt een onderscheid gemaakt tussen de verschillende handelingen, bijvoorbeeld aanleg, onderhoud en inzet van grond, die moeten worden verricht om de maatregelen uit te voeren. Daarom worden verschillende manieren van vergoeding voor agromilieumaatregelen voorgesteld.
- (29) De Nederlandse overheden hebben verzekerd dat de vergoedingen altijd zijn gekoppeld aan de landbouw, zowel aan de activiteiten als aan de grond. Vergoedingen worden gegeven aan landbouwers die op vrijwillige basis verbintenissen aangaan op landbouw- en milieugebied. Soms worden vergoedingen toegekend aan grondbeheerders of landeigenaren van wie het land beantwoordt aan de van toepassing zijnde eisen van deze maatregelen.

⁸ PB L 134 van 30.4.2004, blz. 114.

- (30) Volgens de Catalogus komt iemand in aanmerking voor vergoedingen indien de volgende voorwaarden vervuld zijn:
- (a) de verbintenissen moeten verder gaan dan de landelijke wettelijke verplichtingen (baseline) en deze verbintenissen moeten gereguleerd zijn
 - (b) er worden slechts vergoedingen uitgekeerd voor activiteiten die kosten meebrengen
 - (c) het moet vooraf duidelijk zijn wat vergoed zal worden
 - (d) de steun mag niet concurrentievervalsend werken
- (31) De Catalogus geeft de maximumvergoedingen die de overheden kunnen toekennen aan landbouwers en landeigenaren op wie de maatregelen van toepassing zijn. Deze maximumvergoedingen zijn gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

Vergoedingen voor investering en onderhoud

- (32) Inrichtingswerkzaamheden dienen altijd te worden gecombineerd met onderhoud om vergoed te kunnen worden en zijn gebaseerd op de marktprijzen in overeenstemming met de maximumbedragen in de Catalogus. In geval van kleine werkzaamheden, bijvoorbeeld landschapselementen, moet de begunstigde een offerte overleggen. Als het gaat om grotere werken, bijvoorbeeld het onderhoud van bossen, dient de begunstigde drie bedrijven om een offerte te vragen, of de werken aan te besteden. De Nederlandse overheden hebben verzekerd dat de maatregelen in dat laatste geval in overeenstemming moeten zijn met Richtlijn 2004/18/EG betreffende de coördinatie van de procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor werken, leveringen en diensten, en met name met artikel 8.
- (33) Indien de begunstigde alle werkzaamheden zelf ter hand neemt, kan steun worden verleend voor de plankosten (10% van de totale aanlegkosten) en het maken van het bestek (5% van de totale aanlegkosten en van de kosten van het plan).
- (34) Ook kunnen vergoedingen worden uitgekeerd aan landbouwers en landeigenaren voor onderhoudswerkzaamheden die nodig zijn om de agromilieumaatregelen uit te voeren. Om de subsidies te verkrijgen, moeten de begunstigden gedetailleerde verslagen indienen. De vergoeding is gebaseerd op de tijd die nodig is voor het uitvoeren van de activiteit, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen arbeid en materiaal per eenheid (vierkante meter, stuks of lengtemeters). In bijlage L zijn de vergoedingen voor het gebruik van arbeid en machines per activiteit opgenomen⁹. Daar zijn ook de normen aangegeven waarmee de benodigde tijd voor de verschillende activiteiten kan worden berekend.
- (35) De vergoedingen voor de kosten van machines en arbeid zijn gebaseerd op het Normenboek Bos en Natuur van WUR Alterra (versie 2010) en KWIN Veehouderij. De vergoeding voor de kosten van arbeid komt overeen met de standaard uurprijs van de collectieve arbeidsovereenkomst voor de landbouw, 33.75 euro per uur. De kosten voor machines en arbeid zijn gekoppeld aan de

⁹ De vergoedingen zijn exclusief BTW.

manier van werken en een vast aantal arbeidsuren. De in de Catalogus vermelde vergoedingen zijn de maximale vergoedingen. De verschillende overheidsniveaus die de Catalogus gebruiken, zijn vrij om vergoedingen uit te keren die onder deze maximumbedragen liggen.

- (36) De Catalogus wordt jaarlijks herzien om de arbeidstarieven en de machineprijzen aan de marktprijzen aan te passen. Deze aanpassing wordt uitgevoerd in samenwerking met het Wageningen University Research Centre.
- (37) De Nederlandse autoriteiten verzekeren dat overcompensatie is uitgesloten omdat de maximale vergoedingen op een transparante manier worden vastgesteld en zijn gekoppeld aan een werkwijze die ook het maximumaantal arbeidsuren die de activiteit mag duren, vastlegt. De werkzaamheden die worden gekozen voor de uitvoering van de maatregelen mogen slechts eenmaal worden vergoed. In de praktijk is het met de online-catalogus mogelijk bij het kiezen van de maatregelen automatisch de maximale vergoeding te berekenen.

Compensatie voor het gebruik van land

- (38) Ten derde kan compensatie worden gegeven voor land dat zal worden gebruikt voor toekomstige agromilieudoelstellingen. Er kan onderscheid worden gemaakt tussen:
 - o inkomstenderving: wanneer de landbouwactiviteiten op het land tijdelijk worden beperkt of stilgelegd;
 - o waardeverlies: behalve het stilvallen van de productie op de landbouwgrond, zal de functie ervan ook definitief veranderen, namelijk van landbouwgrond in natuurgebied.

Add. 1) Inkomstenderving

- (39) Voor clusters die worden uitgevoerd op land dat als landbouwgrond in gebruik blijft, bijvoorbeeld akkerranden of houtwallen (landschapselementen), hangt het bedrag van de vergoeding voor het gebruik van het land samen met de door toepassing van de maatregelen afgenomen productie.
- (40) De compensatiebedragen voor het inkomensverlies staan per activiteit genoemd in bijlage M, bijvoorbeeld optimaliseren broed- en opgroeimogelijkheden, creëren nat biotoop, creëren foerageergebied, versralen, uit primaire landbouwkundige productie nemen, beweiden zeldzame inheemse huisdierrassen, en extensiveren. Bovendien is de compensatie gebonden aan strikte voorwaarden, waar de landbouwer en/of de landeigenaar rekening mee moet houden bij de uitvoering van de agromilieumaatregelen.

Add. 2) Waardedaling bij omzetting van landbouwgrond in natuurterrein

- (41) In het geval dat de agro-milieubepalingen resulteren in een wijziging van de functie van de gronden kan steun gegeven worden voor de kosten die gerelateerd zijn aan de sluiting van de productiecapaciteit. De maatregelen voorzien vooral in de bescherming van het milieu en de natuur. Aan deze specifieke maatregel zijn dezelfde voorwaarden verbonden als aan de Nederlandse maatregel "Programma

Beheer – functiewijziging”(N 344B/1999). Boeren gaan vrijwillig een juridisch bindende overeenkomst met de staat aan waarbij zij accepteren dat een definitief einde wordt gesteld aan alle agrarische activiteiten op (een deel van) hun land om het vervolgens om te zetten in natuurterrein. De boeren blijven de eigenaren van het land.

- (42) Als tegenprestatie ontvangt de landbouwer een vergoeding voor het verschil in waarde tussen landbouwgrond en natuurterrein (Bijlage N). Overcompensatie is uitgesloten aangezien de waarde van de landbouwgrond wordt bepaald op grond van individuele taxaties of van de gemiddelde prijs die Bureau Beheer Landbouwgronden heeft betaald in dat gebied in het voorafgaande jaar. Het Nederlandse grondgebied is daartoe verdeeld in dertien gebieden teneinde rekening te kunnen houden met de verschillen in waarde van landbouwgrond. Zoals in de maatregel “Programma Beheer – functiewijziging” (N344/B/1999) wordt de waarde van een natuurterrein vastgesteld op basis van de prijzen die betaald zijn voor transacties met natuurterrein in voorafgaande jaren. Er dient op te worden gewezen dat in de waarde van natuurgebied geen enkel element is begrepen dat een weerspiegeling vormt van mogelijke toekomstige ontwikkelingen ten aanzien van de functie van de grond, aangezien de functie van de landbouwgrond definitief in natuurterrein wordt omgezet.
- (43) De vergoeding voor het waardeverlies kan eenmalig worden uitbetaald of in annuïteiten over een periode van dertig jaar. De vergoeding die wordt uitbetaald in annuïteiten bevat een rente om tot de contante waarde te komen. Het rentepercentage is gebaseerd op de gemiddelde rentevergoeding voor Nederlandse staatsobligaties met een looptijd van tien jaar. Het jaarbedrag van de vergoeding is gekoppeld aan de consumentenprijsindex.
- (44) De Nederlandse autoriteiten hebben verklaard dat er geen overcapaciteit is en dat de capaciteit aan alle geldende normen voldoet. De sluiting is alleen omwille van milieuredenen.
- (45) Geen steun zal worden toegekend die mogelijk kan leiden tot een verstoring van de mechanismen van de gemeenschappelijke marktordeningen. De steun zal ter beschikking staan voor de gehele sector onder dezelfde voorwaarden en steun zal alleen worden toegekend voor productiecapaciteiten die in de laatste vijf jaar voor de sluiting onafgebroken zijn gebruikt. De Nederlandse autoriteiten hebben ook gegarandeerd dat het geen steun zal toekennen voor de realisering van nieuwe productiecapaciteiten in de betrokken sector in de eerste vijf jaar na afloop van het programma inzake de capaciteitssluiting.
- (46) Geen steun zal worden toegekend aan ondernemingen in moeilijkheden.
- (47) Als de landbouwgrond eenmaal aan de natuur is teruggegeven, kan een aanvullende vergoeding worden gegeven aan landbouwers die onderhoudswerkzaamheden uitvoeren op dit nieuwgevormde natuurgebied. De boeren kunnen vrijwillig besluiten of ze onderhoudswerkzaamheden willen uitvoeren of niet. In principe is dit niet gekoppeld aan de functieverandering van de grond noch aan de vergoeding voor de waardedaling. Deze vergoeding beperkt zich tot de feitelijk gemaakte kosten voor onderhoud van het natuurgebied.

Transactiekosten

- (48) Ingevolge het plattelandsonwikkelingsprogramma (POP) is het mogelijk om transactiekosten voor de onderhoudswerkzaamheden en de inzet van grond te vergoeden tot een maximum van 20%. Het thema van de transactiekosten is in de Catalogus opgenomen en daartoe behoren:
- het verzamelen van informatie over subsidiemaatregelen en activiteiten op het gebied van onderzoek naar de uitvoering van de maatregelen door bedrijven
 - het steunen van debatten met de overheid
 - administratie, bijvoorbeeld vergunningen, registratie enz.

Voordeel

- (49) In Nederland bestaan verschillende vormen van natuur die landbouwers, als zij hun onderhouds- en beheersmaatregelen uitvoeren, kleine voordelen kunnen opleveren. Voor het onderhoud van de zogeheten ‘akkerranden’ waarop een grote verscheidenheid van planten en kruiden groeit, is periodiek maaien nodig (de frequentie is echter veel lager dan voor normaal grasland). Aangezien landbouwers eigenaar zijn van de grond waarop deze natuursoort is ontwikkeld, zijn zij goed geplaatst om deze activiteit op een kostenefficiënte manier uit te voeren. Zij hebben de geschikte uitrusting en hoeven geen extra kosten te maken voor brandstof en arbeid om hun machines naar het land in kwestie te vervoeren. Ten gevolge van dergelijke onderhoudsactiviteiten wordt een bijproduct beschikbaar: het gemaaid gras en de kruiden. De economische waarde daarvan is zeer laag, want de bijproducten zijn meestal van inferieure kwaliteit en zij worden op zeer kleine schaal geproduceerd.
- (50) De eventuele inkomsten uit onderhoudsactiviteiten worden in mindering gebracht op de vergoeding die de deelnemende landbouwers en landeigenaren voor hun onderhoudsactiviteiten ontvangen.

2.8 Accumuleren met andere steunprogramma's

- (51) De steun kan niet worden geaccumuleerd met steun uit andere locale, regionale, nationale of Europese programma's om dezelfde kosten te dekken. De Catalogus is niet opgenomen in het Nederlandse plattelandsonwikkelingsprogramma (POP) 2007-2013. De Catalogus zal daarentegen toegepast worden als de overheden besluiten om niet voor gezamenlijke, maar voor individuele steun te kiezen. Ingeval steun wordt aangevuld met cofinanciering vanuit het POP, zullen de Nederlandse overheden de Commissie van deze accumulatie in kennis stellen. Tenslotte hebben de Nederlandse overheden verzekerd dat de Catalogus het bereiken van de doelstellingen van het plattelandsonwikkelingsprogramma niet zal beïnvloeden.
- (52) Behalve ervoor te zorgen dat deze steun andere steunprogramma's niet overlapt, hebben de Nederlandse autoriteiten eveneens toegezegd dat zij maatregelen zullen

nemen om te waarborgen dat geen overcompensatie optreedt. Zij hebben voorgesteld om een onafhankelijk lichaam op te richten dat erop zal toezien dat de betalingen aan de eisen voldoen. Dit onafhankelijke lichaam zal de vorm hebben van een raadgevend bestuur dat kan worden geraadpleegd over de overeenstemming van de maatregelen met de criteria van de Catalogus en de betalingen. Het Interprovinciaal Overleg (IPO) zal ieder jaar een lijst opstellen met nieuwe en aangepaste maatregelen, die de Europese Commissie meegedeeld zal worden.

- (53) Bovendien zal een disclaimer in de Catalogus worden opgenomen waarin staat dat de Catalogus slechts dient als een instrument om agromilieumaatregelen te nemen en dat deze geen wettelijke zekerheid biedt over de steun voor dergelijke maatregelen. Dat laatste wordt beslist door de (plaatselijke) overheden.
- (54) De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat er geen uitstaande terugvorderingbevelen zijn voor toegekende steun aan potentiële begunstigden en dat onverenigbaar is bevonden door de Commissie.¹⁰

3. BEOORDELING

3.1. Bestaan van staatssteun

- (55) Overeenkomstig artikel 107, lid 1, van het VWEU *zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, verboden, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen lidstaten ongunstig beïnvloedt.*
- (56) Deze steun wordt gefinancierd uit overheidsmiddelen (de gedecentraliseerde overheid) en begunstigt bepaalde ondernemingen die actief zijn in de agrarische sector. De agromilieumaatregelen komen deze ondernemingen ten goede aangezien zij subsidies ontvangen of gebruik maken van gesubsidieerde diensten als zij werkzaamheden uitvoeren die gericht zijn op de bescherming van de natuur en daarom de concurrentie kunnen verstoren¹¹. Op grond van een uitspraak van het Hof van Justitie moet steun aan een onderneming worden geacht het handelsverkeer tussen lidstaten te beïnvloeden als die onderneming deelneemt aan het intracommunautaire handelsverkeer¹². De begunstigden van de onderhavige steun nemen deel aan een markt waar intracommunautair handelsverkeer van landbouwproducten plaatsvindt. De steunmaatregel kan daarom de concurrentie verstoren en de handel tussen lidstaten beïnvloeden, en is daarom steun overeenkomstig artikel 107, lid 1, van het VWEU.

¹⁰ Arrest van het Hof van 9 maart 1994, zaak 188/92, *TWD Textilwerke Deggendorf GmbH/Bondsrepubliek Duitsland*, Jurispr. 1994, blz. 833.

¹¹ Arrest van het Hof van 17 september 1980, zaak 730/79, *Philip Morris Holland/Commissie*, Jurispr. 1980, blz. 2671.

¹² Arrest van het Hof van 13 juli 1988, zaak 102/87, *Franse Republiek/Commissie*, Jurispr. 1988, blz. 4067.

- (57) Gezien het bovenstaande is aan de voorwaarden van artikel 107, lid 1, van het VWEU voldaan. Daaruit kan worden geconcludeerd dat de voorgestelde maatregelen staatssteun zijn in de zin van dat artikel. De steun kan slechts verenigbaar zijn met de interne markt indien deze valt onder een van de in dit verdrag genoemde afwijkingen.
- (58) De maatregelen betreffen wijzigingen van Besluit N 577/2006 en door de Commissie ervan in kennis te stellen, hebben de Nederlandse autoriteiten voldaan aan de standstill-verplichting van artikel 108, lid 3, van het VWEU.

3.2. Beoordeling van de compatibiliteit van de steun

- (59) Onder artikel 107, lid 3, onder c), van het VWEU kunnen steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid of van bepaalde regionale economieën te vergemakkelijken, worden beschouwd als verenigbaar met de interne markt mits dergelijke steunmaatregelen de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt niet zodanig veranderen dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad.

Agromilieumaatregelen

- (60) Hoofdstuk IV.C.2 inzake steun voor agromilieuverbintenissen van de communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector 2007-2013¹³ (hierna: de Richtsnoeren) is van toepassing op de maatregelen van de kennisgeving. Overeenkomstig punt 51 van de Richtsnoeren wordt steun voor agromilieuverbintenissen als verenigbaar met artikel 107, lid 3, onder c), van het VWEU aangemerkt indien hij voldoet aan alle in artikel 39 van Verordening (EG) nr. 1698/2005 vastgestelde voorschriften betreffende steun voor plattelandontwikkeling¹⁴, en van de betrokken uitvoeringsbepalingen van de Commissie, te weten artikel 27 van Verordening (EG) nr. 1974/2006 inzake agromilieubetalingen¹⁵. De volgende voorwaarden zijn van toepassing:
- (a) Steun wordt verleend aan landbouwers die vrijwillig agromilieuverbintenissen aangaan. Steun aan andere grondbeheerders kan worden verleend indien deze voldoende gerechtvaardigd is.
 - (b) Verbintenissen moeten verder gaan dan de desbetreffende dwingende normen als bedoeld in de artikelen 5 en 6 van, en bijlagen II en III bij Verordening (EG) nr. 73/2009¹⁶, en de minimumeisen inzake het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen en van andere relevante dwingende eisen die in de nationale wetgeving zijn vastgesteld en in de programma's voor plattelandontwikkeling zijn vermeld.
 - (c) De verbintenissen worden in de regel aangegaan voor een periode van tussen de vijf en zeven jaar. Waar dat nodig en gerechtvaardigd is, mag een

¹³ PB C 316 van 27.12.2006, blz. 1.

¹⁴ PB L 277 van 21.10.2005, blz. 1.

¹⁵ PB L 368 van 23.12.2006, blz. 15.

¹⁶ PB L 30 van 31.1.2009, blz. 16.

langere periode worden vastgesteld. Volgens punt 58 van de Richtsnoeren kan de Commissie staatssteun voor agromilieuverbintenissen met een kortere looptijd verlenen indien een gedetailleerde motivering verstrekt wordt, waarin onder meer moet worden aangetoond dat de volledige milieugevolgen van de maatregel binnen de voorgestelde kortere tijd kunnen worden bereikt.

- (d) De steun zal jaarlijks worden uitgekeerd ter compensatie van kosten en gederfde inkomsten die het gevolg zijn van de aangegane verbintenis. Het referentieniveau om gederfde inkomsten en aanvullende kosten die het gevolg zijn van de aangegane verbintenis te berekenen, zijn de relevante normen en eisen waarnaar in punt b wordt verwezen. Indien de verbintenissen gewoonlijk in andere eenheden dan de in de bijlage bij Verordening (EG) nr. 1698/2005 gebruikte eenheden worden gemeten, kunnen de lidstaten de betalingen op basis van die andere eenheden berekenen. In dergelijke gevallen draagt de lidstaat er zorg voor dat de in die bijlage genoemde maximumbedragen per jaar die voor communautaire steun in aanmerking komen, in acht worden genomen. Daartoe kan de lidstaat een maximum vaststellen voor het aantal eenheden per hectare van het bedrijf waarvoor de agromilieuverbintenis geldt, of kan hij voor elk deelnemend bedrijf het maximale totaalbedrag bepalen en ervoor zorgen dat de betalingen voor elk bedrijf dit maximum niet overschrijden.
- (e) Transactiekosten zijn de met het laten plaatsvinden van de transactie gemoeide kosten die niet rechtstreeks zijn te rekenen tot de uitvoeringskosten van de verbintenis waarop zij betrekking hebben. De lidstaten moeten zelf aan de hand van objectieve criteria bepalen of het noodzakelijk is een compensatie te verlenen voor de transactiekosten, zoals bepaald in artikel 27, lid 10, van Verordening (EG) Nr. 1974/2006 van de Commissie. Het transactiekostenelement wordt aan de hand van objectieve criteria berekend over de duur van de looptijd van de aangegane verbintenis en bedraagt niet meer dan 20% van de gederfde inkomsten. Overeenkomstig punt 55 van de Richtsnoeren moet een lidstaat de transactiekosten die worden veroorzaakt door het aangaan van agromilieuverbintenissen op overtuigende wijze aantonen en, overeenkomstig punt 56 van de Richtsnoeren, moeten de lidstaten aantonen dat met name grote landbouwbedrijven niet worden overgecompenseerd.
- (f) De steun zal zich beperken tot het maximumbedrag vastgelegd in bijlage I bij Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad. Overeenkomstig punt 53 van de Richtsnoeren kan de Commissie aanvullende steun boven de vastgestelde maximumbedragen toekennen indien een rechtvaardiging voor de aanvullende steunbetalingen wordt verstrekt, onder meer door middel van een gedetailleerde specificatie van de betrokken kostenbestanddelen op basis van gederfde inkomsten en extra kosten die met de verbintenis zijn gemoeid. De verbintenissen moeten een echte wijziging van de bestaande landbouwpraktijken met zich meebrengen en een aantoonbaar en significant positief effect op het milieu sorteren.
- (g) Verbintenissen om het gebruik van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen of andere productiemiddelen te beperken,

worden slechts aanvaard indien de toepassing van die beperkingen kan worden beoordeeld op een wijze die een redelijke zekerheid verschaft of de verbintenissen worden nagekomen (zie artikel 27, lid 3, van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad).

- (h) Steun op agromilieugebied voor dezelfde productie vormt geen beletsel voor milieuacties die worden uitgevoerd in het kader van de in bijlage I genoemde gemeenschappelijke marktordeningen of regelingen inzake rechtstreekse steunverlening op voorwaarde dat deze steun een aanvulling vormt op en coherent is met die milieuacties. Verscheidene agromilieuen/of dierenwelzijnsverbintenissen mogen met elkaar worden gecombineerd op voorwaarde dat zij elkaar aanvullen en onderling verenigbaar zijn. In geval van een combinatie van acties of verbintenissen wordt bij de bepaling van de hoogte van de steun rekening gehouden met de specifieke gedeelde inkomsten en extra kosten die het gevolg zijn van de combinatie (artikel 27, lid 5, van Verordening (EG) nr. 1974/2006 van de Commissie).
 - (i) Een verbintenis om veehouderij te extensiveren of anders te beheren voldoet ten minste aan de volgende voorwaarden:
 - a) het grasland wordt verder verzorgd;
 - b) de volledige beweide oppervlakte wordt zodanig onderhouden dat niet alleen overbeweiding maar ook onderbenutting wordt voorkomen;
 - c) voor de bepaling van de veedichtheid wordt rekening gehouden met alle op het bedrijf grazende dieren dan wel, in het geval van een verbintenis ter beperking van de uitspoeling van voedingsstoffen, met alle voor de betrokken verbintenis relevante dieren die op het bedrijf worden gehouden (Artikel 27, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1974/2006 van de Commissie).
- (61) *Ad. a) Vrijwillige overeenkomsten:* de Nederlandse overheden hebben verzekerd dat de agromilieuovereenkomsten op vrijwillige basis worden aangegaan met landbouwers en in uitzonderlijke gevallen ook met andere grondbeheerders indien dat gerechtvaardigd is (Cf. punt 15).
- (62) *Ad. b) Baseline en goede landbouw- en milieuconditie (GLMC):* de Catalogus toont aan dat de agromilieuverbintenissen verder gaan dan de desbetreffende dwingende normen als bedoeld in de artikelen 5 en 6 van, en bijlagen II en III bij Verordening (EG) Nr. 73/2009 en de minimumeisen inzake het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen en van andere relevante dwingende eisen die in de nationale wetgeving zijn vastgesteld en in de programma's voor plattelandsontwikkeling zijn vermeld (Cf. punt 16). Daarom is aan deze voorwaarde voldaan.
- (63) *Ad. c) Duur van de verbintenis:* De verbintenissen worden in de regel aangegaan voor een periode van tussen de vijf en zeven jaar en zijn in sommige gevallen permanent, zoals bij het omzetten van landbouwgrond in natuurgrond (Cf. punt 17 en 41).
- (64) *Ad. d) Bedrag van de steun:* De steun voor agromilieuverbintenissen wordt berekend op basis van extra kosten en gedeelde inkomsten. De Nederlandse overheden hebben berekeningen ingediend van de betalingen en gedetailleerde

agronomische aannames die de berekeningen schragen. De regeling voorziet in de vergoeding van extra kosten en gedeelde inkomsten tot 100% en de Nederlandse overheden hebben verzekerd dat het referentieniveau om gedeelde inkomsten en aanvullende kosten die het gevolg zijn van de aangegane verbintenis te berekenen, de relevante normen en eisen zijn zoals vastgelegd in de artikelen 5 en 6 van, en bijlagen II en III bij Verordening (EG) nr. 73/2009, en de minimumeisen inzake het gebruik van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen en van andere relevante dwingende eisen die in de nationale wetgeving zijn vastgesteld en in de programma's voor plattelandontwikkeling zijn vermeld (Cf. punt 28-40). Daarom is aan deze voorwaarde voldaan.

- (65) *Ad. e) Transactiekosten:* Deze steun wordt verleend voor transactiekosten voor toekomstige agromilieuocties, onder meer de kosten voor het vergaren van informatie en administratieve doeleinden. De berekeningen en de normen zijn in overeenstemming met de beproefde methode onder het nationale Plattelandontwikkelingsprogramma. De Nederlandse autoriteiten hebben verzekerd dat de steun 20% van de gedeelde inkomsten niet zal overschrijden en dat de duur van de verbintenis in acht wordt genomen. Bovendien zal overcompensatie worden vermeden (Cf. punt 50).
- (66) *Ad. f) Maximumbedragen:* De Nederlandse autoriteiten hebben bevestigd dat de betalingen aan begunstigen de maximumbedragen die zijn vastgelegd in de bijlage bij Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad niet zullen overschrijden, zoals vereist bij artikel 39, lid 4, van dezelfde Verordening (Cf. punt 17 hierboven). De Nederlandse autoriteiten hebben echter aangegeven dat er uitzonderingen kunnen voorkomen waarin de maximumbedragen worden overschreden, namelijk in het geval van grootschalige maatregelen met dure werkzaamheden, bijvoorbeeld het aanplanten van bomen. Om in aanmerking te komen voor subsidies die de maximumbedragen overschrijden, moeten rechtvaardigingen ondersteund door bewijsmateriaal worden verstrekt waaruit blijkt dat de maatregelen een significant positief effect op het milieu sorteren en een echte wijziging van de bestaande landbouwpraktijken met zich meebrengen (Cf. punt 18). De Catalogus bevat een gedetailleerde specificatie van de betrokken kostenbestanddelen die zijn gebaseerd op de marktprijs. De Commissie constateert dat de Nederlandse autoriteiten zich ertoe verbinden maatregelen te nemen om overcompensatie te vermijden en een onafhankelijk lichaam op te richten dat zal toezien op de naleving van de maatregelen (Cf. punt 52). Daarnaast verwelkomt de Commissie het voorstel van de Nederlandse autoriteiten om haar jaarlijks een lijst van maatregelen en betalingen te verstrekken om te controleren of aan de voorwaarden van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad is voldaan.
- (67) *Ad. g) Garantie dat verbintenissen worden nagekomen:* de Nederlandse overheden hebben informatie verstrekt waaruit blijkt dat verbintenissen voor de beperking van het gebruik van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen of andere productiemiddelen kunnen worden gecontroleerd op een manier die een redelijke garantie verschaft dat deze verbintenissen worden nageleefd (Cf. punt 16).
- (68) *Ad. h) Combinatie van agromilieumaatregelen:* de consistentie met marktmaatregelen en het plattelandontwikkelingsprogramma, evenals de complementariteit en de verenigbaarheid van de verbintenissen, is door de

Commissie onderzocht. Aangezien geen specifieke punten van zorg werden gevonden, is aan deze voorwaarde voldaan (Cf. punt 53).

- (69) *Ad. i) Extensiveren of beheren van veehouderij:* de steunregeling kent onder meer agromilieuverbintenissen om de veehouderij te extensiveren of anders te beheren om specifieke habitats te behouden of te creëren (zie cluster 'Beweidings met zeldzame inheemse huisdierrassen'). De Commissie constateert dat de Nederlandse autoriteiten een beschrijving van de maatregel hebben verstrekt en zij verzekeren dat de verbintenissen om de veehouderij te extensiveren of anders te beheren de in artikel 27, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1974/2006 van de Commissie gespecificeerde voorwaarden zullen naleven. Ingevolge de bijlage bij Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad is het maximum steunbedrag 200 euro per grootvee-eenheid. De Catalogus respecteert dit maximum van 200 euro per grootvee-eenheid (Cf. punt 20).
- (70) De Nederlandse overheden hebben aangetoond dat de geschikte deskundigheid is geleverd door instanties of diensten die functioneel onafhankelijk zijn van die welke verantwoordelijk zijn voor de landbouwkundige berekeningen (Cf. punt 36 hierboven), zoals vereist bij artikel 48, lid 2, van Verordening (EG) nr. 1974/2006 van de Commissie.
- (71) Nederland heeft zich ertoe verbonden deze steunmaatregelen aan te passen aan iedere relevante wijziging van Verordening (EG) Nr. 1698/2005 van de Raad of de bijbehorende door de Commissie voorgestelde uitvoeringsbepalingen.

Bosbouwmaatregelen

- (72) Overeenkomstig hoofdstuk VII van de Richtsnoeren kunnen lidstaten steun verlenen aan de bosbouwsector indien aan een aantal voorwaarden wordt voldaan. Overeenkomstig punt 174 (b) van de Richtsnoeren dienen de bepalingen van Hoofdstuk VII “uitsluitend te gelden voor levende bomen en de natuurlijke omgeving waarin zij in bossen voorkomen” en dienen zij “niet te gelden voor staatssteun voor de op bos gebaseerde industrie, en evenmin voor staatssteun voor het vervoer van hout of voor de verwerking van hout of andere bosrijksdommen tot producten of tot energiebronnen.”
- (73) Steun wordt slechts gegeven voor levende bomen. Tevens verzekeren de Nederlandse autoriteiten dat staatssteun voor de op bos gebaseerde industrie en voor het vervoer van hout of voor de verwerking van hout of andere bosrijksdommen tot producten of tot energiebronnen is uitgesloten (Cf. punt 23).
- (74) Overeenkomstig punt 175 van de Richtsnoeren mag staatssteun tot maximaal 100% worden verleend voor maatregelen die rechtstreeks bijdragen tot het behoud of het herstel van de ecologische, beschermings- en recreatiefuncties van de bossen, de biodiversiteit en de gezondheid van het bos als ecosysteem.
- (75) De Nederlandse overheden hebben relevante informatie verschaft en de nodige garanties gegeven dat dit het geval is (Cf. punt 24).
- (76) De Nederlandse overheden hebben verder aangetoond dat overcompensatie en dubbele betaling uitgesloten zijn.

- (77) Overeenkomstig punt 175(a) van de Richtsnoeren mag staatssteun worden gegeven voor het planten, snoeien, uitdunnen en rooien van bomen en andere vegetatie in bestaande bossen of voor het verwijderen van omgevallen bomen, op voorwaarde dat dergelijke maatregelen in hoofdzaak bedoeld zijn om bij te dragen tot het behoud of het herstel van het boscossysteem en de biodiversiteit ervan of van het traditionele landschap.
- (78) Met deze regeling wordt steun verleend voor onderhoudswerkzaamheden, onder meer het planten, snoeien en uitdunnen van bomen. Het doel van deze maatregel is bij te dragen tot het behoud of het herstel van het boscossysteem en de biodiversiteit ervan en tot recreatiefuncties van de bossen door het verrichten van werkzaamheden waaronder planten, snoeien, rooien en uitdunnen van bomen (Cf. punt 21).
- (79) De Nederlandse overheden bevestigen dat geen steun wordt verleend voor het kappen van bomen waarvan het hoofddoel de commercieel levensvatbare houtwinning is, en evenmin voor herbebossing ingeval gekapte bomen door soortgelijke exemplaren worden vervangen. De maatregelen kunnen dan ook verenigbaar worden bevonden met punt 175(a) van de Richtsnoeren.
- (80) Overeenkomstig punt 175(c) van de Richtsnoeren mag staatssteun tot maximaal 100% worden verleend voor acties voor de preventie, bestrijding en behandeling van boomziekten, plagen en door plagen veroorzaakte schade, de preventie en behandeling van door dieren aangerichte schade. Onder meer de kosten van preventie en behandeling, inclusief het voor herplanting gereedmaken van de bodem, alsmede de kosten van de voor een en ander benodigde producten, apparaten en materialen, komen in aanmerking voor steun. Bij de steunverlening moet de voorkeur worden gegeven aan biologische en mechanische preventie- en behandelingsmethoden, tenzij wordt aangetoond dat dergelijke methoden niet volstaan om de betrokken ziekte of plaag te bestrijden.
- (81) De steun is bedoeld voor acties voor de preventie, bestrijding en behandeling van boomziekten, plagen en door plagen veroorzaakte schade (Cf. punt 22).
- (82) Punt 175(e) van de Richtsnoeren bepaalt dat steun mag worden verleend voor het aanleggen, verbeteren en onderhouden van boswegen en infrastructuur voor bezoekers, zoals voorzieningen voor hulpbehoevende personen, wegwijzers, observatieplatforms en soortgelijke constructies, met inbegrip van de planningskosten, op voorwaarde dat het bos en de infrastructuur gratis voor recreatiedoeleinden toegankelijk zijn voor het publiek. De toegang tot het bos en de infrastructuur mag worden beperkt indien dat voor de bescherming van kwetsbare gebieden of voor een deugdelijk en veilig gebruik van de infrastructuur noodzakelijk is.
- (83) De Nederlandse overheden hebben aangegeven dat steun zal worden verleend voor het onderhoud van boswegen en het aanleggen van infrastructuur voor bezoekers voor de recreatieve doeleinden van bossen (Cf. punt 22).
- (84) Ten slotte hebben de Nederlandse overheden verzekerd dat inkomsten uit bijproducten die het gevolg zijn van de uitvoering van de bosbouwmaatregelen

(bijvoorbeeld hakhout, zaagsel enz.) in mindering worden gebracht op het bedrag van de steun (Cf. punt 24).

Steun voor technische ondersteuning

- (85) Steun voor technische ondersteuning wordt door de Commissie beschouwd als “zachte steunverlening” die bijdraagt tot de levensvatbaarheid op lange termijn van de landbouw in de Gemeenschap, terwijl er slechts zeer beperkte gevolgen voor de mededinging zijn. Overeenkomstig punt 103 van de Richtsnoeren dat verwijst naar artikel 15 van Verordening (EG) nr. 1857/2006 van de Commissie¹⁷, mag de steun 100% van de kosten van primaire producenten die mkb-bedrijven zijn, dekken. Voor de berekening van het bedrag van de steun wordt de persoon die de dienst ontvangt, beschouwd als de begunstigde.
- (86) Steun mag worden toegekend voor kosten met betrekking tot onderwijs en opleiding voor landbouwers, waaronder opleidingsactiviteiten voor deelnemers (landbouwers) en informatiebijeenkomsten op scholen om de kennis van particulieren over de ontwikkeling in de landbouw en natuur- en landschapsbeheer te vergroten. De kosten die in aanmerking komen zijn de kosten van adviesdiensten, opleiding en onderwijs en deelname aan fora voor de uitwisseling van kennis onder artikel 15, lid 2, onder a), b), en c) van Verordening (EG) nr. 1857/2006. De steun mag 100% van de kosten dekken en wordt in natura in de vorm van gesubsidieerde diensten toegekend en mag niet de vorm aannemen van rechtstreekse geldelijke betalingen aan de producent.
- (87) De steun moet beschikbaar zijn voor al degenen die in het betrokken gebied op grond van objectief bepaalde voorwaarden daarvoor in aanmerking komen. Indien de betrokken technische ondersteuning door producentengroeperingen of andere organisaties wordt verricht, mag het lidmaatschap van dergelijke organisaties geen voorwaarde zijn om toegang tot dergelijke diensten te krijgen. Eventuele bijdragen in de administratieve kosten dienen beperkt te blijven tot de kosten van de dienstverlening (punt 103 van de Richtsnoeren dat verwijst naar artikel 15, lid 4, van Verordening (EG) nr. 1857/2006 van de Commissie). De Nederlandse autoriteiten hebben zich hiertoe verbonden (Cf. punt 25-27).

Steun voor de sluiting van productiecapaciteit - compensatie voor het gebruik van waardedaling

- (88) Naast agromilieubetalingen voor het uitvoeren van de maatregelen, bijvoorbeeld investeringen, onderhoudskosten, inkomensverlies en transactiekosten, kan ook een compensatie worden verleend voor de beëindiging van landbouwactiviteiten zoals voor waardedaling wanneer (een deel van de) landbouwgrond in natuurterrein wordt omgezet. Het nieuwgevormde natuurterrein zal deel gaan uitmaken van het voor landbouw gebruikte natuurlijke landschap met grote cultuur- en milieuwaarde. De voorwaarden voor de vergoeding voor het verlies van landbouwgrond die in natuurterrein wordt omgezet (Cf. punt 41-47) zijn dezelfde als die van de Nederlandse maatregel "Programma Beheer – functieverandering" (N 344/B/1999) waarover de Commissie oordeelde dat deze geen steun betrof

¹⁷ PB L358 van 16.12.2006, blz. 1.

aangezien de betrokken landbouwers daar geen economisch voordeel mee behalen. Deze conclusie was onder andere gebaseerd op het feit dat de landbouwers iedere mogelijkheid om een economische activiteit op het nieuwgevormde natuurterrein uit te oefenen, verliezen.

- (89) Toch kwam de Commissie bij Besluit N 577/2006 tot de conclusie dat de Catalogus afwijkt van maatregel N 344/B/1999 aangezien het landbouwers is toegestaan onderhoudswerkzaamheden op het nieuwgevormde natuurterrein uit te voeren, waarvoor zij compensatie ontvangen (Cf. punt 42). Ook onderliggende onderhoudswerkzaamheden in het kader van de steunmaatregelen kunnen door landbouwers op hun natuurterrein worden uitgevoerd. Aangezien een subsidie wordt gegeven voor deze activiteiten, bijvoorbeeld het snoeien of rooien van bomen, moeten deze beschouwd worden als economische activiteiten. Dat maakt het onmogelijk tot het besluit te komen dat de toeslag voor de waardedaling van landbouwgrond die wordt omgezet in natuurterrein “geen steun” vormt.
- (90) De permanente wijziging van landbouwgrond naar natuurterrein moet worden beoordeeld conform steun voor de sluiting van productiecapaciteit. Volgens punt 144 van de Richtsnoeren is dergelijke steun verenigbaar met Artikel 107(3)(c) VWEU als het voldoet aan de volgende voorwaarden:
- er moet worden aangetoond dat de steun het in het belang is van de gehele sector. Is er geen overcapaciteit en is duidelijk dat capaciteit die aan alle geldende normen voldoet en anders niet gesloten zou worden, wordt afgebouwd omwille van de gezondheids- of milieuredenen, zoals de verlaging van de totale veebezetting, dan is daarmee voldoende aangetoond dat aan die voorwaarde is voldaan (144 a));
 - met het oog op een snel markteffect van regelingen ter beperking van de overcapaciteit moet normaliter worden voorzien in een termijn van maximaal zes maanden voor het verzamelen van de deelnemingsaanvragen en een aanvullende termijn van twaalf maanden voor de daadwerkelijke sluiting (144 c));
 - er mag geen steun worden betaald die de mechanismen van de gemeenschappelijke marktordeningen zou verstoren. (144 e));
 - de begunstigde van de steun moet een toereikende tegenprestatie leveren. Doorgaans zal deze tegenprestatie erin bestaan dat definitief en onherroepelijk wordt besloten de betrokken productiecapaciteit te slopen of onherroepelijk te sluiten. Dit kan de volledige sluiting van capaciteit door de betrokken onderneming of - bij ondernemingen met meerdere productielocaties - de sluiting van een specifieke productielocatie betekenen. Van de begunstigde moet een wettelijk bindende toezegging worden verkregen dat de sluiting definitief en onomkeerbaar is en dat de begunstigde dezelfde activiteit niet elders zal opstarten. Deze toezeggingen zijn bovendien bindend voor toekomstige kopers van de betrokken bedrijfsinrichting. (144 f));
 - alleen landbouwers die daadwerkelijk in de productiesector actief zijn geweest en alleen productiecapaciteit die in de laatste vijf jaar vóór de sluiting

onafgebroken is gebruikt, komen in aanmerking voor regelingen inzake de sluiting van capaciteit (144 g));

- om erosie en andere negatieve milieueffecten te voorkomen, moeten uit productie genomen cultuurgronden of boomgaarden in beginsel worden bebost op een manier die garandeert dat negatieve milieueffecten worden voorkomen. (144 h));
- met het oog op een optimale impact van de ter beschikking gestelde overheidssteun op de bestaande productiecapaciteit zien de lidstaten erop toe dat slechts ondernemingen die de verplichte minimumnormen naleven, voor steun in aanmerking komen en dat ondernemingen die niet aan die normen voldoen en hun productie hoe dan ook zouden moeten stopzetten, van de steunregeling worden uitgesloten (144 i));
- de mogelijkheid dat steun voor de redding en herstructurering van ondernemingen in moeilijkheden wordt betaald, moet kunnen worden uitgesloten. (144 j));
- de regeling moet voor alle marktdeelnemers in de betrokken sector tegen dezelfde voorwaarden toegankelijk zijn. Met het oog op een optimale impact moeten de lidstaten gebruik maken van een doorzichtig systeem van oproepen tot het geven van blijken van belangstelling, dat het mogelijk maakt alle potentieel belangstellende producenten door openbare bekendmaking uit te nodigen aan de regeling deel te nemen (144 k));
- het steunbedrag moet strikt beperkt zijn tot de vergoeding van het waardeverlies van de activa - gebaseerd op de huidige verkoopwaarde van de activa - vermeerderd met een stimulerings-element dat niet meer dan 20 % van de waarde van de activa mag bedragen. Er mag tevens een vergoeding worden toegekend als tegemoetkoming in de kosten die verbonden zijn aan de vernietiging van de productiecapaciteit en aan de bebossing (144 l));
- de sector moet een contante bijdrage betalen die overeenstemt met ten minste 50 % van de feitelijke overheidsuitgaven voor de uitvoering van de regeling. Deze voorwaarde geldt niet wanneer de capaciteit om gezondheids- of milieuredenen wordt gesloten (144m));
- lidstaten die een regeling voor de sluiting van capaciteit invoeren, moeten zich ertoe verbinden om in de eerste vijf jaar na afloop van het programma inzake de capaciteitsluiting geen steun toe te kennen voor de realisering van nieuwe productiecapaciteit in de betrokken sector (144 n)).

(91) De Nederlandse autoriteiten hebben aangetoond dat de steun in het belang is van de gehele sector. Zij hebben ook verklaard dat er geen sprake is van overcapaciteit en dat de capaciteit aan alle geldende normen voldoet conform punt 144 a) van de Richtsnoeren. Steun wordt alleen toegekend omwille van milieuredenen en de negatieve milieueffecten zijn uitgesloten conform punt 144 h) van de Richtsnoeren.

- (92) Naar aanleiding van de uitleg en garanties van de Nederlandse autoriteiten zal de steun alleen worden toegekend overeenkomstig punt 144 e), g), i), j), k) van de Richtsnoeren (Cf. punt 45).
- (93) Overeenkomstig punt 144 l) van de Richtsnoeren zal een vergoeding alleen worden toegekend voor het verlies van de waarde van de bezittingen. Geen stimulerende vergoedingen zijn voorzien. De Nederlandse autoriteiten hebben uitleg en garanties gegeven betreffende de evaluatie van de marktwaarde van het goed (Cf. punt 42).
- (94) Aangezien het schema niet voorziet in het terugbrengen van overcapaciteit is punt 144 c niet van toepassing op onderliggende steunmaatregel.
- (95) Nu het schema voorziet in het terugbrengen van capaciteit omwille van milieuredenen hoeft de sector geen bijdrage te betalen van ten minste 50% zoals voorzien in punt 144 m) van de Richtsnoeren.
- (96) In overeenstemming met punt 144 f) van de Richtsnoeren zullen de begunstigden een tegenprestatie leveren voor de steun die zal bestaan uit een permanente functiewijziging van hun landbouwgrond in natuurterrein (Cf. punt 41).
- (97) Overeenkomstig punt 144 n) van de Richtsnoeren hebben de Nederlandse autoriteiten zichzelf verbonden geen steun te verlenen in de eerste vijf jaar na afloop van het programma inzake productiecapaciteit (Cf. punt 45).
- (98) In het licht van voorgaande stelt de Commissie vast er aan de bepalingen van de Richtsnoeren betreffende de sluiting van de productiecapaciteit wordt voldaan.

4. Conclusies

- (99) De Commissie besluit dat het plan staatssteun betreft op grond van artikel 107, lid 1, van het VWEU.
- (100) De regeling is in overeenstemming met de Communautaire richtsnoeren voor staatssteun in de landbouw- en de bosbouwsector 2007 – 2013, in het bijzonder met de eisen voor steun voor agromilieuverbintenissen, bosbouwmaatregelen en technische steun. De steunregeling kan dan ook worden beschouwd als verenigbaar met de interne markt uit hoofde van artikel 107, lid 3, onder c), van het VWEU.

- (101) Wanneer deze brief vertrouwelijke gegevens bevat die niet aan derden mogen worden bekendgemaakt, wordt u verzocht de Commissie daarvan binnen vijftien werkdagen vanaf de ontvangst van dit schrijven in kennis te stellen. Ontvangt de Commissie binnen de vastgestelde termijn geen met redenen omkleed verzoek, dan neemt zij aan dat u instemt met de mededeling aan derden en met de bekendmaking van de volledige tekst van dit schrijven in de authentieke taal op http://ec.europa.eu/eu_law/state_aids/state_aids_texts_nl.htm. Dit verzoek dient bij aangetekend schrijven of bij faxbericht te worden gericht aan:

Europese Commissie
Directoraat-Generaal Landbouw en plattelandsontwikkeling
Directoraat M
Loi 130 5/98A
B-1049 Brussel

Fax: 0032 2 2967672

Hoogachtend,
Voor de Commissie

Dacian CIOLU•
Lid van de Commissie